

De hoogleraar

Dijkgraaf & Fresco

Folia 16 14-1-11

De universiteit als....

De moderne wetenschap is meestal niet gediend van metaforen, maar kan niet altijd zonder en het publiek is er dol op. Iedere formule is in strikte zin een metafoor, maar meestal is een metafoor een beeld: het hart als pomp, het geheugen als hard disk, eiwitten als bouwstenen. Metaforen geven geen causale verbanden aan dus verklaren niets, maar ze verduidelijken wel door een goede vergelijking. Nogal wat metaforen gaan mank of worden achterhaald door groeiend inzicht. Zo beseffen we nu dat het geheugen niet meer vergelijkbaar is met een computer, net zo min als ons DNA een tekst van letters vormt. En ook Dawkins' zelfzuchtige gen is niet zelfzuchtig, reageerbuisbaby's groeien niet in reageerbuizen, religie is geen opium voor het volk. Toch zijn dat sterke beelden, we weten onmiddellijk wat er bedoeld wordt. Net als bij uitspraken die ooit letterlijk zijn bedoeld door de auteurs, maar uit hun context

zijn gelicht en nu te pas en te onpas als metaforen worden gebruikt. Natuurlijke selectie, relativiteit, de wet van de remmende voorsprong – allemaal termen om dankbaar te misbruiken.

Een goede metafoor is als een goede wijn, met mate geconsumeerd in een gezelschap van gelijkgestemden. Het wetenschapsbedrijf zelf leent zich heel goed voor metaforen: onderzoek als jungle waar hoogleraren, onderling gewikkeld in een gevecht op leven en dood, op zoek zijn naar lekkere hapjes (geld en aio's); studeren als bezigheidstherapie; besturen als op de winkel passen; het onderwijs als fabriek of lopendebandwerk; het 'kennislandschap' met zijn pieken en dalen. Vooruit nog eentje dan: de columnist als zout in de pap, de columnist: niet de luis in de pels, maar de zwarte kat op het dak die zich nog net staande houdt door hard te blazen. U ziet het, metaforen slijten snel. Wie bedenkt de beste metafoor voor de UvA? ■■■ Louise O. Fresco